

ÇÖZÜM SÜRECİ VE YASAL DÜZENLEME NE VAAT EDİLDİ, NEREDEYİZ, NE HEDEFLENİYOR?

BERKAN ÖĞÜR

Lisans derecesini 2012 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyoloji bölümünde tamamladıktan sonra ertesi yıl Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Anabilim dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlayan Berkan Öğür, şu anda Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Çalışmaları Merkezi'nde Ortadoğu'da Kürt Sorunu, Eleştirel Jeopolitik ve Kürdistan Coğrafyasının Jeopolitiği üzerine çalışmaktadır.

Giriş

Hükümetin yasal adım atmadığını gerekçe göstererek PKK'nın geri çekilmeyi durdurduğunu ilan ettiği 9 Eylül 2013 tarihinden bu yana hükümetten beklenen yasal düzenleme geçtiğimiz ay meclisten geçerek yasalaştı. "Bayrak indirme olayı" ile gündemin ilk sırasına yerleşen Lice'de yaşananların ardından gündeme gelen ve kamuoyunun ilk kez Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay'ın ağzından duyduğu yasal düzenleme "Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun" adıyla 10 Temmuz'da TBMM'de kabul edildi. Söz konusu yasa 2013 Newroz'undan bu yana dile getirilmekte ve sü-

reç açısından önemli görülmekteydi. Bu bağlamda yasanın tam olarak neyi hedeflediği, sürecin hangi aşamada seyredeceği gibi sorular yazının merkezini oluşturacaktır.

2013 Newroz'undan 2014 Newroz'una

Hiç kuşkusuz 2013'teki Newroz kutlaması öncekilerden çok farklıydı. Farkı sadece öncekilerin aksine bas-kısız, çatışmasız gerçekleşmesi değil Newroz'a katılanlara Öcalan'ın mektubunun okunmasıydı. Öcalan mektupta artık Kürt sorununda önemli bir aşamaya gelindiğini duyuruyor, sorunun çözümü için gerekli olan adımların ne olduğunu açıklıyordu. Buna göre ilk olarak dağdaki PKK

kadroları geri çekilmeye başlayacak ardından hükümet sosyal, kültürel ve kimlikle ilgili iyileştirmeler yapacaktı. Hükümetin süreci hukuki bir zemine oturtan yasal düzenleme yapması ile birlikte de çözüm sürecinde önemli bir viraj dönüşmüş olacaktı.¹

Mektubun okunmasının hemen ardından PKK, Öcalan'ın çağrısına uyacaklarını belirterek ateşkesi kabul ettiğini ve çekilmenin 8 Mayıs'ta başlayacağını duyurdu.² Ancak mektupta yer almamasına rağmen, çekilmenin silahlı mı yoksa silahsız mı gerçekleşeceği şeklindeki tartışma gündemi bir hayli meşgul etti. PKK'yı da kapsayan çatı örgütü KCK, silah bırakmanın mümkün olmadığını duyurarak silahlarıyla geri çekilen PKK'luların sorun yaşamaması için hükümetin yasal adım atması gerektiğini açıkladı. Hükümetin "silahları bırakın" açıklamasına rağmen örgüt "silahları bırakıp çekilmenin gündemlerinde olmadığını" açıkladı. Silah bırakmanın ise ancak Öcalan'ın özgür kaldığı bir süreçte, koruculuğun kaldırıldığı taktirde gerçekleşeceğini belirtti.³ Örgüt, Karayılan'ın duyurduğu gibi 8 Mayıs'ta çekilmeyi başlattı.

Çekilmenin başlamasından bu yana Kürt hareketinin iki temel talebi öne çıkmıştır. Bunlardan birincisi devletin bölgede karakol/kalekol inşaatlarını durdurması ikincisiyse hükümetin yasal düzenleme yapmasıydı. Bu yasal düzenleme, Kürt hareketine göre sosyal, kültürel, kimliğe ilişkin düzenlemeleri içerdiği gibi dağdan inen

PKK'luların silah bırakmasının ardından haklarında cezai işlem yapılmasının önüne geçen bir düzenleme olmalıydı.

Bu bağlamda PKK'nın ateşkes ilan ederek çekilmeye başlamasıyla birlikte Kürt hareketinin gözü yasal düzenleme yapacağı beklentisi içinde oldukları hükümete dönmüştür. Ancak Erdoğan, PKK'luların yalnızca yüzde 15'inin çekildiğini, yasal düzenlemenin ancak çekilmenin tamamlanmasıyla ve silah bırakmayla gündemlerine geleceğini, şu aşamada yasal düzenleme yapmanın mümkün olmadığını ifade etmiştir.⁴

Bu süreden itibaren gerek (heyetlerinin İmralı ziyaretlerinin ardından) BDP'den gerekse Kürt hareketinin siyasi kanadından birçok kez hükümeti demokratikleşme adımlarını atması ve yasal düzenleme yapması gerektiği şeklinde açıklamalar gelmiştir. Bu paralelde hem Öcalan hem de PKK'nın dağ kadrosundaki liderler farklı tarihlere hükümete bu düzenlemeleri yapmaları yönünde çağrıda bulunmuş aksi taktirde ateşkesin son bulacağı ya da Öcalan'ın görüşmelerden çekileceği şeklinde açıklamaları olmuştur. Bu süre içerisinde hükümetten Kürt hareketinin beklentilerini karşılayan bir adım gelmezken dikkat çeken tek değişiklik Öcalan'ın tutukluluk koşullarının kısmen düzeltilmesi olmuştur. Aynı süre içerisinde çözüm sürecine ilişkin Kürt hareketine yönelik hükümetten de benzer tepkiler gelmiştir. Başta Erdoğan olmak üzere,

Çekilmenin başlamasından bu yana Kürt hareketinin iki temel talebi öne çıkmıştır. Bunlardan birincisi devletin bölgede karakol/kalekol inşaatlarını durdurması ikincisiyse hükümetin yasal düzenleme yapmasıydı.

farklı tarihlerde hükümet sözcüleri de PKK'nın tam olarak çekilmediğini, çekilmenin tamamlanmasını belediklerini ifade etmişlerdir.⁵ Bu süreç içerisinde Kürt hareketi adına "yasa düzenleme", hükümet adına ise "çekilmenin tamamlanması" ve silah bırakma neredeyse kırmızı çizgi haline gelmişti. Bu tartışma her ne kadar kimi zaman yüksek gerilimli devam etse de her iki taraf da ateşkesi sona erdirecek adımı atmamış, iplerin kopmasına müsaade etmemiştir. Otuz yıldan fazla süredir çatışmaların, ölümlerin, sıkıyönetimin eksik olmadığı bölgede çatışma ortamının oluşmaması gerilime rağmen ateşkesin sürmesi önemli bir ilerleme olarak kaydedilmiştir.

Ateşkes ortamının yarattığı tüm iyimserliğe rağmen çözüm sürecinde her iki taraf da geri atmayınca PKK, ilk olarak Öcalan'ın daha önce ifade ettiği 8 komisyonun kurulması için 1 Eylül'e kadar süre verdiğini açıkladı. Ardındansa komisyonların kurulmadığını, PKK'nın gerekli tüm adımları atmasına rağmen hükümetin gerekli düzenlemeleri yapmadığını ifade ederek 9 Eylül 2013 tarihinde geri çekilmeyi durdurduğunu açıklamıştır.⁶ Geri çekilmenin durmasının ardından gerek Kürt hareketinden gerekse de hükümet sözcülerinden gelen açıklamalar, sürecin sona ermediği sadece tıkandığı şeklinde özetlenebilir.

Çekilmenin durmasının ardından çok uzun bir süre, çözüm sürecine ilişkin neredeyse tek gelişme hükümetin 30 Eylül 2013'te açıkladığı "üçüncü de-

mokrazi paketi" olmuştur. Alevilerden Rumenlere, azınlıklardan seçimlere, yürüyüş haklarına kadar birçok düzenlemeyi kapsayan üçüncü demokratikleşme paketinden Kürt sorununa ilişkin sadece ismi Türkçeleştirilen yerleşim yerlerine eski isimlerini verme hakkı, Kürtçenin uzun zamandır yasaklı olmasından ötürü artık Kürt alfabesinin simgesi haline gelen "q,w,x" harflerinin kullanılmasının serbest bırakılması ve özel okullarda Kürtçeyi de içeren farklı dil ve lehçelerin kullanılmasına imkan verilmesi kararları çıkmıştır.⁷ Paketin beklenenden geç gelmesi, açıklanana kadar ne tür adımların atılacağı yönünde herhangi bir açıklamanın yapılmaması ve hükümet kanadının beklentileri arttıran demeçlerinin ardından, demokrasi paketine yönelik büyük bir beklenti içine girilmişti. Ancak açıklanan paket Kürt hareketini tatmin etmemiştir.

Paket beklentilerin uzağında kalınca Kürt hareketinin talepleri, sürecin başladığı 2013 Newrozu sonrasındaki taleplerle aynı kalmıştır. Bu taleplerin en başında her zaman yasal zemin ve demokratikleşme bulunmaktaydı. KCK-PKK'nın önemli temsilcilerinden gelen yasal adım atılması yönündeki çağrı/talep en son Öcalan tarafından dile getirilmiş, ancak hemen ertesi gününde Erdoğan tarafından "çok ciddi bir yanlışı" olarak nitelenmişti.⁸ Erdoğan'ın açıklaması ile birlikte hem Kürt siyasi hareketinin hem de Kandil'in ve hatta hükümetin

Çekilmenin durmasının ardından çok uzun bir süre, çözüm sürecine ilişkin neredeyse tek gelişme hükümetin 30 Eylül 2013'te açıkladığı "üçüncü demokrasi paketi" olmuştur.

2013 Newrozundan bu yana -üçüncü demokratikleşme paketini bir kenara koyarsak- sürece ilişkin herhangi bir adım atılmadığı şeklinde bir manzara karşımıza çıkmaktadır. Bu manzarayı bozarsa 2014 Haziran'ında gerçekleşen iki gelişme olmuştur.

onayladığı 2013 Newroz mektubunda geçen (gerillanın geri çekilmesinin ardından) hükümetin yasal adımlar atacağı beklentisi bir buçuk yılın ardından son bulmuş oldu.

2013 Newrozundan bu yana -üçüncü demokratikleşme paketini bir kenara koyarsak- sürece ilişkin herhangi bir adım atılmadığı şeklinde bir manzara karşımıza çıkmaktadır. Bu manzarayı bozarsa 2014 Haziran'ında gerçekleşen iki gelişme olmuştur. Bunlardan biri, çocuklarının PKK tarafından kaçırıldığı iddiasıyla Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi önünde uzun süre eylem yapan aileler olmuştur. Ailelerin eyleminin AKP grup toplantısına taşınmasıyla birlikte de söz konusu eylem ülke gündemini hatırı sayılır bir süre meşgul etmiş, gözlemlerin tekrar uzun süredir ilerlemenin olmadığı çözüm sürecine dönmesine neden olmuştur. Dağa kaçırılan çocukların ailelerinin eylemleri sırasında, Kürt siyasi temsilcilerin ailelerle görüşmesine, çocuklarının geri getirileceği sözü verilmesine rağmen ailelerin eylemlerinin, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi önünde olmasa bile, devam ettiği bilinmektedir.

2014 Haziranında yaşanan bir diğer önemli olay ise PKK'nın Diyarbakır-Bingöl karayolunu, yolun ortasına hendek kazarak, trafiğe kapatması olmuştur. Bir haftayı aşkın bir süre trafiğe kapalı kalan yol, güvenlik güçlerince açılmaya çalışılmış ancak güvenlik güçlerinin yolu açma girişimleri sırasında, yolun açılmasını

protesto eden gösteriler yaşanmıştır. Yol açılmasına rağmen gösteriler son bulmamış, neredeyse Kürt hareketinin merkezi olarak sayabileceğimiz Diyarbakır/Lice'de uzun süren olaylara dönüşmüştür. Olaylar belki de "Lice Olayları" şeklinde literatürde kendine yer bulacakken bir gösterininin yüksek güvenlikli bir askeri alana girerek Türk bayrağını indirmesi sonucu, "bayrak indirme olayı" şeklinde anılmaya başlamıştır. Olayların ardından önce Diyarbakır'da çözüm sürecine ilişkin hükümet üyelerinin, Kürt siyasi temsilcilerinin, gazetecilerin ve sivil toplum üyelerinin katıldığı bir çalıştay düzenlenmiş ardından hükümet yasal adım atma yönünde harekete geçmiştir.

Yasa neyi hedefliyor?

Yaşanan tüm bu sürecin son adımı ise meclisten geçen yasa olmuş ve böylelikle Kürt hareketinin uzun zamandır beklediği ve zaman içerisinde olmazsa olmaza dönüştüğü "hukuki zemin" beklentisi gerçekleşmiş oldu. Yasa AKP, BDP/HDP ve kimi maddelere şeklen, muğlak olduğu ve bu sebepten "hükümete keyfi davranabilme dayanağı verdiği" gerekçesiyle eleştirilerde bulunmasına rağmen CHP'nin desteğiyle çıkmış MHP ise beklenildiği üzere yasaya tümüyle karşı çıkmıştır.

6 maddeden oluşan yasanın iki maddesi yürütme maddesidir. Diğer dört madde ise sürecin geleceğine ilişkin düzenlemeleri ele almaktadır. Maddelerden önce yasanın kendisi

bir bütün olarak çözüm sürecinin TBMM tarafından tanınması anlamına gelmekte, daha da özü hükümet politikasının devlet politikası haline geldiğinin göstergesidir. Bu bakımdan yasa, meclisin hükümete süreci yürütmeye devam etmesi açısından yasal imkanı vermiştir.

Maddelere geçtiğimizde ise meclisin hükümete ve bakanlar kuruluna süreci yönetme yetkisi vermesini kapsamaktadır. Bu bağlamda bakanlar kurulu ve hükümet, çözüm süreci kapsamında yurt içinde ya da dışarda çözüm sürecine müdahil olan sivil toplum örgütleri, istihbarat örgütü ve devlet kurumlarını, sürecin ilerletilmesi için devreye sokabilecek, aralarındaki koordinasyonu sağlayacaktır. Yine aynı madde uyarınca hükümet, Kürt kanadının siyasi temsilcileriyle olduğu kadar silahlı temsilcileriyle de görüşme yapabilir. Örneğin herhangi bir devlet yöneticisinin Kandil’le görüşme yapması kanun dışı sayılmayacaktır. Bu sadece hükümeti değil tüm meclisi kapsamaktadır. Örneğin herhangi bir CHP’li milletvekilinin Kandil’le ya da Kandil temsilcisiyle görüşme yapması suç olmaktan çıkmıştır.

Bilindiği gibi bugüne dek PKK lideri Öcalan ile yapılan görüşmeleri devlet adına istihbarat örgütü yürütmüş yasal gerekçelerden ötürü, çözüm sürecinin devam etmesine ve Abdullah Öcalan ile görüşülmesine taraf olsa da herhangi bir siyasetçiden ya da bürokrattan görüşme yapıldığına dair

doğrudan bir açıklama gelmemiştir. Bunun önemli bir sebebi devletin PKK’yı terör örgütü, Öcalan’ı ise “terörist başı” olarak mahkum etmesidir. Bunun sonucu olarak da Öcalan ile -yani devlet nazarında “terörist başı” ile- görüşmenin hukuksal anlamda sakıncaları bulunmaktaydı. Bu bağlamda yasa, bu durumu suç olmaktan çıkarmakta, ileride devletin sürece ilişkin tutumu değiştiği taktirde, bugünkü görüşmeleri devlet adına yürütenlerin cezalandırılmasının önüne geçilmektedir.

Yasayla gelen bir başka önemli düzenleme ise PKK’nın dağ kadrosunu ilgilendirmektedir. Yasada geçtiği şekliyle devlet, dağdan silah bırakarak inmek isteyen PKK’lı gerillaların “sosyal yaşama dönmelerini kolaylaştırmak için gerekli tedbirlerin alınacağı” garantisini vermektedir. Bu haliyle bu yasa gerillanın dağdan inmesi durumunda herhangi bir cezai kovuşturmayla karşılaşmamasını hedeflemektedir. Yasanın getirdiği bu düzenleme, devletin uzun süredir altını çizdiği silahsızlanmaya katkıda bulunması beklenmektedir.

Öte yandan yasa kapsamında hükümete yüklenen görev ise çözüm süreci kapsamında yapılanlar hakkında başta ve öncelikle meclis olmak üzere kamuoyunu bilgilendirmektir. Eğer yasanın bu maddesi de diğerleri gibi, yasada yazdığı gibi uygulanırsa, sürece destek verdiklerini ifade eden ancak hükümetin kendilerini bilgilendirmediği hususunda hükümeti

Bu bağlamda bakanlar kurulu ve hükümet, çözüm süreci kapsamında yurt içinde ya da dışında çözüm sürecine müdahil olan sivil toplum örgütleri, istihbarat örgütü ve devlet kurumlarını, sürecin ilerletilmesi için devreye sokabilecek, aralarındaki koordinasyonu sağlayacaktır.

Kürt sorununa döndüğümüzde ise karşımıza çıkan ve yasada kendine yer bulamayan Kürt hareketinin en başından beri talep ettiği demokratik, kültürel haklarla karşılaşyoruz. Bu hakların en başında ise yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, Kürt kimliğinin anayasada güvence altına alınması, anadilde eğitime imkan verecek düzenlemenin yapılması gelmektedir.

eleştiren muhalefetin de eleştirileri dikkate alınmış olacak ve görüşmeler, istihbarat bilgileri olmaktan çıkarılarak muhalefet partileri de bilgilendirilecektir.

Kanunun meclis iç komisyonunda görüşülmeye başlamasıyla birlikte bir başka yasa teklifinin daha meclise geleceği konuşulmaya başlandı. Yeni yasama döneminde gündeme gelmesi beklenen yasa teklifinin içeriği ise sürecin bir takvime bağlanması ve bu takvim uyarınca silahsızlanmanın ve gerillanın dağıtılması sonrasında haklarında herhangi bir suç duyurusunun önüne geçmeyi hedefliyor.⁹

Bu yönüyle çözüm süreci hükümetin, istihbarat örgütünün tekelinden çıkması önemli bir ayrıntıdır. Bu şekilde olası hükümet değişikliğiyle çatışma dolu günlere geri döneceği endişesi açısından da önemlidir. Zira çözüm sürecinin başladığı günden bu yana, sürece ısrarla mesafeli duran ana muhalefet partisi CHP'nin süreç içerisinde geçirdiği değişim –ve kimi aykırı seslerin aynı mesafeli siyaseti ısrarla devam ettirdiği gerçeğini göz ardı etmemekle birlikte- önemlidir.

Aslında yasa, tek başına arzu edilenden uzak olduğu gibi beklenen düzenlemenin sadece bir kısmını içermektedir. Kürt hareketinin talep ettiği ve hükümetin de olumlu bulduğu kültürel ve sosyal haklar kısmı yasada bulunmamaktadır. Yasa, sadece Kürt hareketinin dağıtılmasını ilgilendirmektedir. Bu bakımdan demokratik, sosyal, kültürel ve en önemlisi kimliğe

ilişkin hakları garanti altına alan yeni yasal düzenlemeler de beklenebilir. Bu bakımdan yasaya ilişkin olarak en önemli eleştiri kaynağını da tam olarak bu nokta oluşturmaktadır.

Örneğin Kürt sorununa ilişkin yasanın hiçbir satırında “Kürt” kelimesinin geçmemesi dikkati çeken bir husustur. Zira yasanın ismine de baktığımızda (“Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun”) hükümetin -ve tabii artık meclisin- Kürt sorununu, “terör sorunu” olarak gördüğüne işaret ediyor. Devlet nazırında önemli bir sorun olan PKK'nın silah bırakması yasanın asıl gündemidir.

Kürt sorununa döndüğümüzde ise karşımıza çıkan ve yasada kendine yer bulamayan Kürt hareketinin en başından beri talep ettiği demokratik, kültürel haklarla karşılaşyoruz. Bu hakların en başında ise yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, Kürt kimliğinin anayasada güvence altına alınması, anadilde eğitime imkan verecek düzenlemenin yapılması gelmektedir.

Hükümetin ve Kürt hareketinin bu eleştirilere yanıtları da birbirinden farklılaşmaktadır. Hükümet çevreleri, yasayı neredeyse meselenin çözüldüğü bir adım olarak sayarken benzer eleştiriler Demirtaş'a yöneltildiğinde Demirtaş, yasayı bir binaya benzeterek her bir katında sosyal, kültürel ideolojik katlar olacağını ve bu yasa sayesinde bu katların da doldurularak takvime göre gecikmiş de olsa

çözüm sürecinde beklenen yere ulaşılabileceğini savunmuştur.¹⁰ Yani Kürt hareketine göre önemli bir adım atılmış ancak daha yapılması gereken adımlar olmalıdır. Ancak hükümet açısından bakıldığında hükümet, gerekli düzenlemeleri yapmış ve çekilmenin/silahsızlanmanın başlaması gerekmektedir.

Sonuç

Yasanın içeriği kimi eleştirilere göre onlarca eksikle dolu olmuş olsa dahi olumlu olarak işaret edebileceğimiz ilk nokta aylardır “yasal/hukuki zemin” noktasında tıkanmış bir şekilde duran süreçte bir şeylerin yerinden oynaması, kalıplaşmış hale gelen siyasi söylemlerin de değişebilmesi için önemli bir adım olduğudur.

Sürecin geleceğine ilişkin bir öngöründe bulunmaya çalıştığımızda ise birçok sorunun, eksikliğin yanında iki temel zafiyetin varlığından bahsedebiliriz. Bunlardan birincisi hala bir programın ya da takvimin açıklanmamasıdır. Bu durum kamuoyunda bir muğlaklık oluşturmakta bu da kimi zaman beklentilerin ve sabırsızlığın artmasına neden olmaktadır. Sürece ilişkin bu muğlaklık, taraflar arasında ama en önemlisi halklar nazarında karşılıklı samimiyetsiz bir ortamın oluşmasına neden olduğu gibi (Türk ya da Kürt) müzakere karşıtı gruplara/çevrelere, sürecin önüne taş koyabilme imkanı da vermektedir. Bunun önüne geçilmesi için bir takvimin, yol haritasının belirlenmesi ve kamuoyuyla paylaşılması gerekliliğin

ötesinde zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

İkinci önemli zafiyet ise sorunun nasıl görüldüğüdür. Bilindiği gibi Kürt sorunu olarak isimlendirilen mesele nin kökeni Osmanlı Devletine kadar gitmektedir. Ancak PKK'nın varlığını 1980'lere kadar götürebiliriz. Bu nedenle sadece PKK'lı militanlara silah bırakmak, Kürt sorununu değil terör sorununu çözmeye yarar. Yasa bu yönüyle önemli bir adımdır ancak devamında Kürt sorununa ilişkin düzenlemeler, meselenin can damarını oluşturmaktadır. Bahsi geçen demokratik, kimliğe ilişkin düzenlemeler Kürt halkında aidiyet oluşturacak, “biz” kimliğinin yerleşmesini sağlayacak gerekli adımların atıldığı anlamını taşımaktadır. Bu yapılmadığı takdirde yani devlet sadece PKK'nın silah bırakmasına odaklandığı takdirde sorunu çözmek isteyen devletin gittiği yerine eski devletin geri geldiği gerçeğiyle karşı karşıya kalacağız. Benzer şekilde Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay'a sorulan “Hangi aşamada çözüm süreci başarıya ulaşmış olur?” sorusuna “şiddetin bittiği, silahın bırakıldığı, dağdakilerin uygun şekillerde evlerine ailelerine dönmeleri hedef budur. Oraya ulaşıldığında ulaşmış olacaktır” cevabı, devletin meseleyi hala “terör ve güvenlik sorunu” olarak görmeye devam ettiği endişesini akla getirmektedir.

Bu bakımdan yasa, ilerleme adına önemli bir adım olmakla birlikte sorunu çözecek birçok düzenlemeye de

Yasa bu yönüyle önemli bir adımdır ancak devamında Kürt sorununa ilişkin düzenlemeler, meselenin can damarını oluşturmaktadır. Bahsi geçen demokratik, kimliğe ilişkin düzenlemeler Kürt halkında aidiyet oluşturacak, “biz” kimliğinin yerleşmesini sağlayacak gerekli adımların atıldığı anlamını taşımaktadır.

imkan vermektedir. Bu nedenle planlanan düzenlemeler, demokratik, kültürel, kimlikle ilgili hakların verilmesi Kürt hareketinin temel talepleri olma- ya devam edecek gibi görünmektedir. Bunun sonucu olarak da gelecekteki olası düzenlemelerin daha belirleyici ve somut olması beklenmektedir.

SONNOTLAR

- 1 **Radikal**, “İşte Öcalan’ın Nevroz Mektubu”, 21.03.1003.
- 2 **Radikal**, “Murat Karayılan: Çekilme 8 Mayıs’ta başlıyor”, 25.04.2013.
- 3 Ferit Aslan, **Hürriyet**, “Bayık: Yasal düzenleme olmadan çekilme olmaz”, 21.04.2013.
- 4 **Taraf**, “PKK’nın henüz yüzde 15’i çekildi”, 27.06.2013.
- 5 **Sabah**, “Arınç’tan çekilme açıklaması”, 08.05.2013.
- 6 **Radikal**, “Bayık’tan hükümete çözüm süreci yanıtı”, 16.08.2013.
- 7 **Radikal**, “Başbakan Erdoğan demokratikleşme paketini açıkladı”, 16.08.2013.
- 8 **Fırat News**, “Erdoğan’dan yasal zemin çağrısına yanıt”, 04.04.2014.
- 9 Emrullah Bayrak, **Cihan Haber Ajansı**, “Başbakan Yardımcısı Atalay: Asla örtülü af yok”, 09.07.2014.
- 10 www.cnnturk.com, “Demirtaş CNN Türk’te”, 08.07.2014.

Ortadoğu Çalışmaları Merkezi [ORMER] Sakarya Üniversitesi’ne ait bir birim olup aynı zamanda da Ortadoğu üzerine çalışan akademisyenleri bir araya getiren Türkiye’deki en büyük merkezdir. 2013’te kurulan ORMER, sistematik bir şekilde Ortadoğu çalışmaları yürütmesinin yanı sıra 25 kişinin üzerindeki kadrosuyla değişik lisansüstü programlarını da yürütmektedir.

Sakarya Üniversitesi
Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan / SAKARYA
+90 264 295 3602
ormer@sakarya.edu.tr